

ISSN 2224-9281 (Print)
ISSN 2414-990X (Online)

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК
140

ISSN 2224-9281 (Print)
ISSN 2414-990X (Online)

Міністерство освіти і науки України

Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

**ПРОБЛЕМИ
ЗАКОННОСТІ**

**PROBLEMS
OF LEGALITY**

**ПРОБЛЕМЫ
ЗАКОННОСТИ**

Збірник наукових праць

Випуск 140

Харків
2018

УДК 340(06)

Засновник і видавець: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Заснований у 1976 р. Виходить 4 рази на рік

Мови видання: українська, англійська, російська

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія КВ № 21387-11187 ПР від 17.06.2015 р.

Збірник наукових праць включено до Переліку наукових фахових видань України
з юридичних наук: наказ МОН України № 1021 від 07.10.2015 р.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого, протокол № 6 від 26.02.2018 р.

Редакційна колегія: д-р юрид. наук, проф. В. Я. Тацій (відп. ред.); д-р юрид. наук, проф. А. П. Гетьман (заст. відп. ред.); д-р юрид. наук, проф. Ю. Г. Барабаш (відп. секретар); д-р юрид. наук, проф. Ю. П. Битяк; канд. юрид. наук, проф. В. В. Комаров; канд. юрид. наук, проф. В. І. Борисова; д-р юрид. наук, проф. В. Д. Гончаренко; канд. юрид. наук, проф. В. В. Жернаков; д-р юрид. наук, проф. Д. В. Задохайло; д-р юрид. наук, проф. О. В. Капліна; д-р юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенко; д-р юрид. наук, проф. В. Я. Настюк; д-р юрид. наук, проф. М. І. Панов; д-р юрид. наук, проф. О. В. Петришин; д-р юрид. наук, проф. С. Г. Серьогіна; канд. юрид. наук, проф. В. І. Тютюгін; д-р юрид. наук, проф. В. Ю. Шенітько; д-р юрид. наук, проф. О. Г. Шило; д-р юрид. наук, проф. М. В. Шульга; д-р юрид. наук, проф. В. Л. Яроцький.

Іноземні члени редакційної колегії: д-р юрид. наук, проф. С. О. Балашенко (Білорусь); д-р права, проф. В. Е. Батлер (США); д-р юрид. наук, проф. Я. Д. Брік (Польща); д-р філософії, проф. Л. Грушинський (Польща); д-р юрид. наук, проф. Т. Давуліс (Литва); д-р права, проф. К.-Г. Кестнер (Німеччина); проф. Р. Дж. Лерена (Аргентина); д-р юрид. наук, проф. С. Матюльєне (Литва); д-р права, проф. М. Ф. Монте (Португалія); д-р держ. упр., проф. О. В. Радченко (Польща); д-р права, проф. Д. Родрігес-Пінзон (США); д-р права, проф. Р. П. Хуертас-дель Пілар (Колумбія).

Проблеми законності : зб. наук. праць / відп. ред. В. Я. Тацій. – Харків : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2018. – Вип. 140. – 188 с.

У збірнику вміщено наукові статті, присвячені актуальним проблемам правознавства: теорії й історії держави і права, конституційного й державного будівництва, цивільного, трудового, фінансового, господарського, адміністративного, митного, екологічного, кримінального права, кримінального й цивільного процесів, криміналістики, питанням боротьби зі злочинністю.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться правовою тематикою.

Збірник наукових праць індексується в Google Scholar, у міжнародних реферативних базах даних «EBSCO Publisher» (США), «WorldCat» (США), «Scientific Indexing Services» (США), «Directory of Open Access Scholarly Resources» (США), «Information Matrix for the Analysis of Journals» (Іспанія), «Index Copernicus International» (Польща), «Science Impact Factor» (Австралія), «Bielefeld Academic Search Engine» (Німеччина), «Directory of Research Journals Indexing» (Індія), «International Innovative Journal Impact Factor» (Індія), «Open Academic Journals Index» (РФ), «РІНЦ» (РФ); має повнотекстові мережеві версії в Інтернеті на платформах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, «Наукова періодика України», «Central and Eastern European Online Library» (Німеччина), «Worldwide Scientific and Educational Library» (США), Республіканської Міжвузівської Електронної Бібліотеки (Казахстан) та ін. Наразі збірник проходить процедуру індексації в Scopus та інших міжнародних наукометричних базах.

Адреса редакційної колегії: Україна, 61024, Харків, вул. Пушкінська, 77,
e-mail: problzakon@ukr.net

Використання опублікованих у збірнику матеріалів дозволяється за умови обов'язкового посилання на джерело інформації.

При посиланні на матеріали збірника наукових праць «Проблеми законності» слід використовувати транслітеровану назву «Problemy zakonnosti» або «Problems of legality».

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2018

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Козаченко А. І.</i> Конституційний процес за доби Української Центральної Ради (1917–1918 роки).....	8
<i>Древаль Ю. Д., Гоцуляк С. Л.</i> Концептуальні засади розвитку Директорії УНР: дискусії щодо парламентської та радянської моделей влади.....	17
<i>Степаненко К. В.</i> Правова система України: вітчизняна правова традиція та проблеми трансформації.....	26

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

<i>Пироженко О. С., Шкурко В. І.</i> Вища юридична освіта: проблемні аспекти визначення змісту поняття у чинному законодавстві.....	35
<i>Якушина О. С.</i> Поняття та зміст конституційного права на освіту	44

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

<i>Лур'є Д. А.</i> Право на доступ до досліджуваного лікування по завершенні клінічного випробування	53
--	----

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ

<i>Киричко В. М.</i> Вимагання неправомірної вигоди: теоретичні і практичні проблеми, викликані законодавчим вірусом, та їх комплексне вирішення	61
<i>Климосюк А. С.</i> Співвідношення диверсії (ст. 113 КК України) і терористичного акту (ст. 258 КК України)	78
<i>Калініна А. В.</i> Злочинність іноземців і апатридів в Україні: результати анкетування правоохоронців	93

СУДОУСТРІЙ

<i>Калужна О. М.</i> Чи не (за)багато політики, (за)мало права у підходах до державної експертної монополії?.....	104
---	-----

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

<i>Шимко А. Р.</i> Зовнішньоекономічні операції з металобрухтом: господарсько-правовий аспект.....	121
--	-----

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

<i>Яковюк І. В., Окладна М. Г., Орловський Р. Р.</i> Сепаратизм в об'єднаній Європі: стара проблема з новим обличчям (англійською мовою).....	132
<i>Комарова Т. В.</i> Суд справедливості Європейського Співтовариства вугілля та сталі як прообраз Суду справедливості ЄС	144
<i>Усманов Ю. І.</i> Міжнародні механізми захисту права на життя в умовах збройних конфліктів.....	154

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

<i>Бурова О. К.</i> Правовий нігілізм. Пошук засад у вітчизняній історії.....	166
---	-----

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КОЛЕГ

<i>Нугрохо Хибну.</i> Перенесення тягара доведення корупційних злочинів у законодавстві Індонезії (англійською мовою).....	175
--	-----

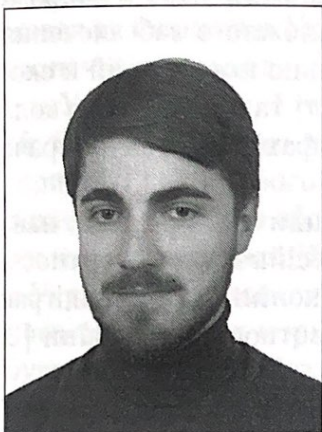
НАШІ ЮВІЛЯРИ

Ювілей видатного вченого-правознавця, академіка НАПрН України <i>Вячеслава Івановича Борисова</i>	183
--	-----

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Пироженко Олександр Сергійович,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри соціально-економічних дисциплін,
Комунальний заклад «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради, Україна, м. Харків
e-mail: pyrozhenko_os@ukr.net
ORCID 0000-0003-4739-1398

Шкурко Владислав Ігорович,
студент господарсько-правового факультету,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків

doi: 10.21564/2414–990x.140.125986
УДК 340.136:37.046(477)

ВИЩА ЮРИДИЧНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ У ЧИННОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Досліджено проблеми правової регламентації поняття «вища юридична освіта» та їх зв'язок з можливістю реалізації громадянами своїх прав. Запропоновано шляхи усунення розбіжностей у тлумаченні даної категорії через його уніфікацію у профільних актах законодавства.

Ключові слова: вища освіта; вища юридична освіта; рівень вищої освіти; кваліфікаційний рівень; кваліфікаційні вимоги; помічник адвоката.

Пироженко А. С., кандидат юридических наук, доцент, професор кафедри соціально-економічних дисциплін, Коммунальное учреждение «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия» Харьковского областного совета, Украина, г. Харьков.
e-mail: pyrozhenko_os@ukr.net ; ORCID 0000-0003-4739-1398

Шкурко В. И., студент хозяйственно-правового факультета, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.

Высшее юридическое образование: проблемные аспекты определения содержания понятия в действующем законодательстве

Исследовано проблемы правовой регламентации понятия «высшее юридическое образование» и их связь с возможностью реализации гражданами своих прав. Предложено пути устранения разночтений при толковании данной категории путем его унификации в профильных законодательных актах.

Ключевые слова: высшее образование; высшее юридическое образование; уровень высшего образования; квалификационный уровень; квалификационные требования; помощник адвоката.

Вступ і постановка проблеми. Визначення концептуальних положень стосовно підготовки кваліфікованих кадрів, розвитку системи вищої освіти загалом та юридичної – зокрема є стратегічним напрямом сучасного розвитку держави в умовах становлення нової соціокультурної реальності та одним з її пріоритетних завдань. Адже зміна вектора розбудови нашої держави в напрямі глобалізації та євроінтеграції в першу чергу вимагає належного забезпечення та дотримання прав і свобод людини. Поява концептуально нових течій в економіці, стрімкий розвиток усіх сфер соціальної діяльності та розширення кола міжнародної співпраці підвищують суспільні вимоги до фахівця в галузі права [1, с. 275].

Вища юридична освіта є необхідною складовою юридичної професії, найбільш вагомою частиною вищої освіти, запорукою професійної компетентності правника, середовищем формування юристів нового покоління. Вона відіграє важливу роль у суспільному розвитку, державо- та правотворенні України [2, с. 162].

Законодавство про вищу юридичну освіту ґрунтується на Конституції України, законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015 р.), міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, а також низці підзаконних нормативно-правових актів.

Утім, аналіз змісту поняття «вища юридична освіта» виявив наявність серйозних проблем правової регламентації даної категорії, оскільки різноманітність його інтерпретацій суттєво впливає на можливість реалізації громадянами своїх прав, зокрема трудових, що тісно пов'язано з наявністю/відсутністю певного рівня вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі питання визначення змісту категорії «вища юридична освіта» не було предметом окремого дослідження, однак розглядалося у комплексі проблем організаційно-правових засад вищої освіти та вищої юридичної освіти, яким присвячено праці таких дослідників, як: І. В. Арістова (I. V. Aristova), О. М. Бандурка (O. M. Bandurka), С. В. Богачов (S. V. Bohachov), В. С. Журавський (V. S. Zhuravskiy), О. Д. Святоцький (O. D. Sviatotskiy), В. М. Сущенко (V. M. Sushchenko), В. Я. Тацій (V. Ia. Tatsii), Ю. С. Шемшученко (Yu. S. Shemshuchenko) та ін.

Мета статті – обґрунтувати конкретні пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства в частині правової регламентації змісту поняття «вища юридична освіта» та його похідних у контексті нового закону про вищу освіту.

Виклад основного матеріалу. Чинне законодавство не містить єдиного визначення терміна «вища юридична освіта». Про неї згадується в Основному Законі – Конституції України, а також у кількох законах України. Проте його визначення в цих документах є різними, іноді не зовсім коректними.

Так, відповідно до ч. 3 ст. 127 Конституції України на посаду судді може бути призначений громадянин України, який має вищу юридичну освіту [3]. А дійсне значення даної дефініції у розрізі вимог до кандидатів на посаду судді розкрито у п. 1 ч. 6 ст. 69 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. Для цілей згаданого Закону вищою юридичною освітою вважається вища юридична освіта ступеня магістра (або прирівняна до неї вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста), здобута в Україні, а також вища юридична освіта відповідного ступеня, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку [4]. Тобто Закон визначає рівень, але не зміст поняття «вища юридична освіта».

У п. 1 абз. 2 ч. 1 ст. 27 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. № 1697-VII вищою юридичною освітою є освіта, здобута в Україні (або на території колишнього СРСР до 1 грудня 1991 р.) за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра, а також вища юридична освіта за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку. Таким чином, виходячи в формального тлумачення норми, посаду прокурора може обіймати особа, яка здобула будь-яку вищу освіту відповідного рівня незалежно від спеціальності і галузі знань [5].

Поряд з даним терміном в інших законодавчих актах в аналогічному значенні застосовують поняття «повна вища юридична освіта». Указане не відповідає новому Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), яким у ст. 5 встановлено рівні вищої освіти і не вживаються застарілі терміни «повна вища освіта» та «неповна вища освіта». Слід зазначити, що в окремих документах також використовується поняття «вища повна юридична освіта», однак зміст його не визначено.

Так, відповідно до п. 1 ч. 3 ст. 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. № 5076-VI повна вища юридична освіта – це повна вища юридична освіта, здобута в Україні, а також повна вища юридична освіта, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку [6]. Згідно зі ст. 3 Закону України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. № 3425-XII нотаріусом може бути громадянин України, який має повну вищу юридичну освіту. Стаття 37 даного Закону додатково вимагає наявності вищої юридичної освіти для вчинення певних нотаріальних дій [7]. Однак поняття «вища юридична освіта» та «повна вища юридична освіта» у вищезгаданих нормативно-правових актах не визначено.

У зв'язку з тим, що чинні редакції згаданих законів не приведено у відповідність до вимог Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII, в окремих громадян виникають серйозні труднощі щодо реалізації окремих конституційних прав, зокрема свого права на працю.

Наприклад, відповідно до ч. 1 ст. 16 Закону № 5076-VI адвокат може мати помічників з числа осіб, які мають повну вищу юридичну освіту. Помічники адвоката працюють на підставі трудового договору (контракту), укладеного з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, з додержанням вимог цього Закону і законодавства про працю. Аналогічні вимоги зазначено і у п. 2.1.2 II Розділу Положення про помічника адвоката, затвердженого рішенням Ради адвокатів України № 113 від 25.09.2015 р. (зі змінами) [8].

При цьому, на думку Ради адвокатів України (далі – РАУ), особа, яка отримала диплом бакалавра, не може бути помічником адвоката (див.: рішення РАУ № 12 від 04.07.2015 р.). Свою позицію найвищий орган адвокатського самоврядування (у період між з'їздами адвокатів України) обґрунтовує посиленням на положення Закону України «Про вищу освіту», що втратили чинність 06.09.2014 р., а також – на перехідні положення нового Закону № 1556-VII [9].

Зокрема, наголошено, що відповідно до ч. 3 ст. 7 Закону України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р. № 2984-III повна вища освіта визначалася як освітній рівень вищої освіти особи, який характеризує сформованість її інтелектуальних якостей, що визначають розвиток особи як особистості і є достатніми для здобуття нею кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра. Згідно з п. 2 ч. 2 Прикінцевих та Перехідних положень Закону № 1556-VII вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста (повна вища освіта) після набрання чинності цим Законом прирівнюється до вищої освіти ступеня магістра.

Таким чином, РАУ, здійснивши тлумачення родового поняття «повна вища освіта», вважає, що трудовий договір з особою як з помічником адвоката може бути укладений лише за умови отримання такою особою диплома спеціаліста, магістра.

Однак з такою позицією важко погодитися, адже представниками адвокатської спільноти, які покликані надавати якісну правничу допомогу, на наш погляд, здійснено поверховий аналіз положень законів № 1556-VII і № 2984-III. Так, згідно з ч. 2 ст. 8 Закону № 2984-III (який втратив чинність 06.09.2014 р.) бакалавр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальні і спеціальні уміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці (діяльності) достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності [10].

Слід зазначити, що вказаний кваліфікаційний рівень відповідає тільки п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341, який характеризується

здатністю розв'язувати типові спеціалізовані задачі в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів відповідної науки і характеризується певною невизначеністю умов [11].

При цьому згідно з чинним Законом України «Про вищу освіту» (2014 р.) такий рівень кваліфікаційних вимог до здобувачів вищої освіти відповідає початковому рівню (короткому циклу) вищої освіти, результатом якого є здобуття особою освітньо-професійного ступеня молодший бакалавр [12].

Водночас, згідно з абз. 3 ч. 1 ст. 5 Закону № 1556-VII перший (бакалаврський) рівень вищої освіти відповідає шостому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю. Зокрема, це здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Таким чином, у новому законі про вищу освіту закріплено підвищені кваліфікаційні вимоги до осіб, які здобувають вищу освіту ступеня бакалавр.

Згідно з ч. 3 ст. 8 Закону № 2984-III (який втратив чинність 06.09.2014 р.) спеціаліст – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

Аналіз положень ч. 2 і 3 ст. 8 згаданого Закону вказує на відсутність у досліджених положеннях характерних ознак, які дозволяють відшукати істотні відмінності між легальним визначенням освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр і спеціаліст у законодавстві про вищу освіту, яке було чинним до початку освітньої реформи.

Слід зауважити, що вимоги до осіб, які здобувають вищу освіту ступеня магістр залишилися незмінними.

Так, відповідно до ч. 4 ст. 8 Закону № 2984-III (який втратив чинність 06.09.2014 р.) магістр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання професійних завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

Указаний кваліфікаційний рівень відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій, який характеризується здатністю розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Аналогічні вимоги закріплені і в новому законі про вищу освіту. Так, згідно з абз. 4 ч. 1 ст. 5 Закону № 1556-VII другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

Таким чином, на наш погляд, особа, яка здобула вищу освіту на першому (бакалаврському) рівні відповідно до вимог Закону № 1556-VII має право на підставі трудової угоди працювати помічником адвоката.

До зазначених висновків, вважаємо, дійшла і РАУ, адже в останньому абзаці рішення РАУ № 12 від 04.07.2015 р. зазначено, що у разі здобуття особою вищої юридичної освіти до набрання чинності Законом № 1556-VII або в умовах здійснення освітньої діяльності, що провадиться вищими навчальними закладами і започаткована до набрання чинності цим Законом, трудовий договір із нею як з помічником адвоката може бути укладений лише за умови отримання такою особою кваліфікаційного рівня «спеціаліст», «магістр» та/або отримання диплома спеціаліста, магістра [9].

Однак сьогодні абсолютна більшість рад адвокатів регіонів відмовляє у прийнятті документів та реєстрації відомостей про помічника адвоката особам, які здобули вищу освіту на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, започатковану після набрання чинності Законом № 1556-VII.

Указана суперечність, на наш погляд, є недоліком законотворчої техніки, який має бути усунено шляхом внесення відповідних змін до чинних актів законодавства.

Зокрема, перше речення ч. 1 ст. 16 Закону № 5076-VI слід викласти в наступній редакції: «Адвокат може мати помічників з числа осіб, які мають вищу юридичну освіту, але не нижче першого (бакалаврського) рівня».

Схожі кваліфікаційні вимоги висуваються й до осіб, які бажають працювати помічником нотаріуса. Так, згідно з ч. 1 ст. 13 Закону України «Про нотаріат» помічником нотаріуса може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту, але не нижче першого рівня (бакалавр), володіє державною мовою, має стаж роботи у сфері права не менш як три роки. Не може бути помічником нотаріуса особа, яка має судимість, обмежена у дієздатності або визнана недієздатною за рішенням суду [7].

Необхідність саме таких уточнень, на нашу думку, є обґрунтованою, оскільки чітке окреслення кваліфікаційних вимог до особи, яка здійснює професійну діяльність, урегульовану спеціальними актами законодавства, додає елемент визначеності та буде чітким дороговказом для здобувачів вищої освіти. Чинне законодавство сьогодні вже містить непоодинокі приклади, коли такі вимоги закріплено у профільному законі (для прикладу згадаємо ст. 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», цитовану нами раніше) [4].

У зв'язку з викладеним, на наш погляд, слушними є висловлені ще у 2013 р. зауваження В. А. Пермінової (V. A. Perminova) щодо необхідності розроблення переліку посад, що їх можуть займати випускники вищих навчальних закладів з юридичною освітою [13, с. 267]. З урахуванням запровадження нової класифікації рівнів та ступенів вищої освіти, якими більш чітко окреслено кваліфікаційні вимоги до здобувачів, указана пропозиція має підвищену актуальність через необхідність установаження уніфікованих вимог до змісту вищої юридичної освіти [1, с. 280].

Висновки. Визнання вищою юридичною освітою (в розумінні норм Конституції та законів України, що містять це поняття) вищої освіти, здобутої за освітніми програмами, які під час акредитації визнані такими, що надають освіту, яка відповідає кваліфікаційним вимогам до обіймання певних посад, на нашу думку, є більш обґрунтованим і відповідає практикам провідних держав [14]. При цьому на нормативному рівні має бути передбачено певні (особливі) умови акредитації таких програм: урахування результатів єдиного державного екзамену, залучення до оцінювання програм представників професійного співтовариства тощо. Визначення поняття вищої юридичної освіти за назвами спеціальностей обґрунтовано вважається недоцільним, однак урегулювання профільним законодавством вимог до особи, яка має здійснювати певну діяльність, є важливим елементом диференціації підготовки правників відповідно до потреб ринку праці.

Список літератури:

1. Воронцова К. В. Стан дослідження розвитку вищої юридичної освіти в Україні. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. Серія філологія, педагогіка, психологія*. 2015. Вип. 31. С. 275–281.
2. Кравчук М. В. Основні напрями реформування та стандартизації вищої юридичної освіти. *Порівняльно-правові дослідження*. 2009. № 1. С. 161–167.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 56. Ст. 1935.
5. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2–3. Ст. 12.
6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
7. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
8. Положення про помічника адвоката: Рішення Ради адвокатів України від 25.09.2015 р. № 113. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2016-06-13-polozhennya_57ebcf6b3f2e0.pdf (дата звернення: 09.02.2018).
9. Про затвердження роз'яснення щодо можливості укладення трудового договору з особою, яка отримала диплом бакалавра як з помічником адвоката: Рішення Ради адвокатів України від 04.07.2015 р. № 12. URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/rishennya/2015.07.04-rishennya-12.pdf>. (дата звернення: 09.02.2018).
10. Про вищу освіту: Закон України від 17.01.2002 р. № 2984-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 20. Ст. 134.
11. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341. *Офіційний вісник України*. 2011. № 101. Ст. 3700.

12. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.

13. Пермінова В. А. Аналіз сучасного стану підготовки бакалаврів права у контексті залучення до творчої діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 110. С. 264–267.

14. Бахрушин В. Що можна вважати вищою юридичною освітою. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/897-shcho-mozhna-vvazhati-vishchoyu-yuridichnoyu-osvitoyu> (дата звернення: 09.02.2018).

References:

1. Vorontsova, K.V. (2015). Stan doslidzhennia rozvytku vyshchoi yurydychnoi osvity v Ukraini. *Naukovyi visnyk kafedry YuNESKO KNLU. Seriya filolohiia, pedahohika, psykholohiia, issue 31, 275–281* [in Ukrainian].

2. Kravchuk, M.V. (2009). Osnovni napriamy reformuvannia ta standartyzatsii vyshchoi yurydychnoi osvity. *Porivnialno-pravovi doslidzhennia, 1, 161–167* [in Ukrainian].

3. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 30, art. 141*.

4. Pro sudoustrii ta status suddiv: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 r. № 1402-VIII. (2016). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 56, art. 1935*.

5. Pro prokuraturu: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. № 1697-VII. (2015). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2–3, art. 12*.

6. Pro advokaturu ta advokatsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 r. № 5076-VI. (2013). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 27, art. 282*.

7. Pro notariat: Zakon Ukrainy vid 02.09.1993 r. № 3425-XII. (1993). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 39, art. 383*.

8. Polozhennia pro pomichnyka advokata: Rishennia Rady advokativ Ukrainy vid 25.09.2015 r. № 113. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2016-06-13-polozhennya_57ebcf6b3f2e0.pdf.

9. Pro zatverdzhennia roz'iasnennia shchodo mozhyvosti ukladennia trudovoho dohovoru z osoboju, yaka otrymala dyplom bakalavra yak z pomichnykom advokata: Rishennia Rady advokativ Ukrainy vid 04.07.2015 r. № 12. URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/rishennya/2015.07.04-rishennya-12.pdf>.

10. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 17.01.2002 r. № 2984-III. (2002). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 20, art. 134*.

11. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.11.2011 r. № 1341. (2011). *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine, 101, art. 3700*.

12. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556-VII. (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 37–38, art. 2004*.

13. Perminova, V.A. (2013). Analiz suchasnoho stanu pidhotovky bakalavriv prava u konteksti zaluchennia do tvorchoi diialnosti. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky, issue 110, 264–267* [in Ukrainian].

14. Bakhrushyn, V. Shcho mozhna vvazhaty vyshchoiu yurydychnoiu osvitoiu. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/897-shcho-mozhna-vvazhati-vishchoyu-yuridichnoyu-osvitoiu> [in Ukrainian].

Pyrozhenko O. S., PhD in Law, Associate Professor, Full Professor of The Department of Social-Economic Disciplines, Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council, Ukraine, Kharkiv.

e-mail: pyrozhenko_os@ukr.net ; ORCID 0000-0003-4739-1398

Shkurko V. I., Student of the Economic Law Faculty, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.

Higher legal education: problematic aspects determining the content of concept in current legislation

Higher legal education is a necessary component of the legal profession, a guarantee of professional competence of the lawyer. It plays an important role in social development, the environment for the formation of lawyers of the new generation.

The analysis of the content of the concept «higher legal education» revealed the existence of serious problems of legal regulation of this category, since the diversity of its interpretations significantly affects the possibility of citizens realizing their rights, in particular labor, which is closely linked to the presence / absence of a certain level of higher education.

The current legislation does not contain a single definition of the term «higher legal education». It is mentioned in the Constitution of Ukraine, as well as in several laws of Ukraine. However, his definition in these documents is different, sometimes not very correct, and sometimes not at all.

In this regard, some citizens are deprived of the opportunity to realize their constitutional rights, including the right to work. Thus, the absolute majority of regional bar councils refuse to accept documents and register information about assistant attorney to those who have received higher education at the first (bachelor) level of higher education instituted after the Law of Ukraine «On Higher Education» No. 1556-VII of 01.07.2014 entered into force. The above is related to the false interpretation of the notion of «higher legal education» contained in the Law of Ukraine «On Higher Education» No. 2984-III of 17.01.2002.

This contradiction, in our opinion, is a disadvantage of lawmaking technique, which should be eliminated by introducing appropriate changes to the existing standard acts of legislation. The necessity of such adjustments, in our opinion, is justified because a clear delineation of qualifying requirements to the person who carries out professional activities regulated by special legislative acts, adds an element of certainty and will clear a guide for seekers of higher education.

Summarizing, we note the inexpediency of defining the notion of higher legal education by the names of specialties. More reasonable and appropriate practices leading powers would be the recognition of higher legal education (within the meaning of the Constitution and laws of Ukraine, which contain this term), higher education gained on educational programs, which during the accreditation recognized as providing an education that meets the qualification requirements for the occupation of certain positions.

In this case, special conditions of accreditation of such programs may be provided, in particular, taking into account the results of the unified state exam and evaluation programs involving members of the professional community. In the future, after the establishment of the State Register of Qualifications, the conformity of education with the existing requirements for candidates for certain positions can be achieved through the corresponding marks in the register, which will be done on the basis of accreditation of educational programs, which will be assigned these qualifications.

Keywords: higher education; higher legal education; higher education level; qualification level; qualification requirements; assistant attorney.

Надійшла до редколегії 15.02.2018 р.